

Zuzanna B. GAŹDIK

OCHRONA ŻYCIA – NOWE WYZWANIA
Międzynarodowa konferencja naukowa
„Wartość życia. O współczesnych kontekstach czytania
encykliki św. Jana Pawła II *Evangelium vitae*
w dwudziestą rocznicę jej ogłoszenia”
KUL, Lublin, 27 XI 2015

W dniu 27 listopada 2015 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Wartość życia. O współczesnych kontekstach czytania encykliki św. Jana Pawła II *Evangelium vitae* w dwudziestą rocznicę jej ogłoszenia”. Jej organizatorami byli Instytut Jana Pawła II KUL, Katedra Prawa Karnego KUL, Centrum Jana Pawła II w Lublinie oraz Instytut Papieża Jana Pawła II w Warszawie.

Tematyka obrad odnosiła się do istotnych kwestii związanych z ochroną życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci, które ujęte zostały w aspektach etycznym, teologicznym i prawnym. Zasadniczym celem było wskazanie na aktualność treści zawartych w encyklice *Evangelium vitae*, a także na konieczność ich nieustannego rozważania i realizowania zawartych w encyklice wskazań. W poszczególnych sesjach wzięli udział specjaliści z różnych ośrodków naukowych – zarówno krajowych, jak i zagranicznych.

Otwarcia konferencji i przywitania przybyłych gości dokonała prof. Urszula Paprocka-Piotrowska, Prorektor KUL do spraw Promocji i Współpracy z Zagranicą. Następnie Michał Karapuda, przedstawiciel Prezydenta Miasta Lublin, odczytał list okolicznościowy skierowany do Rektora KUL.

Konferencja podzielona została na cztery sesje, moderowane odpowiednio przez prof. Agnieszkę Lekką-Kowalik, prof. Krzysztofa Wiaka, prof. Pawła Ski- bińskiego oraz ks. prof. Grzegorza Wojciechowskiego.

Obrady rozpoczęło odtworzenie nagranego wystąpienia dr Wandy Póltawskiej, reprezentującej Papieską Akademię Życia. W referacie „Wartość życia w nauczaniu św. Jana Pawła II” zwróciła ona uwagę, że ochrona życia ludzkiego na każdym etapie jego rozwoju stanowiła jeden z głównych tematów działalności duszpasterskiej Jana Pawła II. Prelegentka przypomniała, że zagadnienie to pozostaje aktualne, gdyż życie ludzkie wciąż jest zagrożone, zagrożona jest również jego jakość. Następnie poruszyła temat cywilizacji śmierci oraz cywilizacji życia, a w tym kontekście – zagadnienie konieczności wychowywania społeczeństwa i zmobilizowania całej ludzkości do ochrony życia. Przedstawiła również inne istotne wątki nauczania św. Jana Pawła II związane z ochroną życia, między innymi zagadnienia godności życia ludzkiego, świętości ludzkiego ciała, znaczenia ojcostwa i macierzyństwa, miłości altruistycznej i sprawiedliwej.

Kolejni dwaj prelegenci również reprezentowali Papieską Akademię Życia.

Ks. prof. Renzo Pegoraro w wystąpieniu „Il significato della enciclica *Evangelium Vitae* nei nostri tempi” [„Znaczenie encykliki *Evangelium vitae* w naszych czasach”] nie tylko przedstawił okoliczności historyczne i genezę powstania encykliki, ale również zwrócił uwagę na jej doniosłość i aktualność wobec wyzwań współczesności (związanych między innymi z wpływem biotechnologii na medycynę). Szczególne znaczenie prelegent przypisał działaniom mającym na celu propagowanie kultury życia. Podkreślił, że należy wciąż na nowo odkrywać i przyjmować dobrą nowinę o ludzkim życiu – każde bowiem stanowi radosną nowinę i jest symbolem nadziei płynącej z miłości Boga do człowieka.

W referacie „Challenges to the Culture of Life Today” [„Wzywania, przed jakimi stoi dzisiaj kultura życia”] prof. Rocco Buttiglione przeprowadził krytykę aborcji i eutanazji jako czynów wymierzonych w życie ludzkie. Jednocześnie jako znak nadziei potraktował zjawiska związane z ruchami pro life, nauczaniem kościołów chrześcijańskich, jak i religii niechrześcijańskich, a także zmniejszającą się liczbą osób popierających aborcję. Wskazał również na potrzebę kształtowania polityki ochrony życia poprzez oddziaływanie na parlamenty poszczególnych państw (na przykład w zakresie wspierania osób starszych i nieuleczalnie chorych). Pokreślił również znaczenie rodziny jako środowiska, w którym życie człowieka rozpoczyna się i kończy. Zdaniem prelegenta, aby przeciwdziałać aborcji i eutanazji, należy przede wszystkim wzmacniać rodzinę.

Pierwszą sesję konferencji zakończyła dyskusja, w której poruszono między innymi kwestię potrzeby pracy nad zmianą świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony życia, a także problem ludzkiej wolności, w szczególności w jej indywidualistycznym ujęciu.

Drugą sesję konferencji rozpoczęło wystąpienie prof. Alicji Grześkowiak, re-

prezentującej jednocześnie Papieską Akademię Życia i Kujawsko-Pomorską Szkołę Wyższą w Bydgoszczy. W swoim referacie „Ustawodawca w służbie życiu na tle encykliki *Evangelium vitae*” prelegentka zwróciła uwagę na problemy legislacyjne dotyczące ochrony życia ludzkiego. Odniosła się między innymi do regulacji prawnych związanych z aborcją, eutanazją, zapłodnieniem in vitro i eksperymentami na embrionach. Podkreśliła, że prawo nie może być uznawane za prawo, jeśli nie zostanie oparte na założeniu ludzkiej godności – traci ono wówczas swoją funkcję ochronną i wychowawczą. Za niedopuszczalną uznała profesor Grześkowiak dowolność ustalania przez ustawodawcę granic życia ludzkiego, to znaczy określania, kto według przepisów prawnych jest człowiekiem. Zaznaczyła, że niedopuszczalne jest również popieranie przez parlamentarzystów ustaw i przepisów sprzecznych z prawem do życia, czy nawet tylko wstrzymywanie się od głosu w trakcie dotyczącego ich głosowania. Słuszne rozwiązanie stanowi jedynie sprzeciw wobec nich i dążenie do uchylenia istniejących już uregulowań prawnych tego rodzaju.

Kolejnym prelegentem był ks. abp Henryk Hoser, przewodniczący Zespołu Ekspertów Komisji Episkopatu Polski ds. Bioetyki. Przedstawił on referat „Aksjologia płodności a promocja życia ludzkiego”, w którym scharakteryzował złożoną rzeczywistość ludzkiej płodności. Poddał namysłowi aksjologię płodności, wyróżniając w przemianach tej aksjologii fazę pozytywną (w której płodność stanowi wartość poszukiwaną i cenioną) i fazę negatywną (gdzie wartość płodności zostaje zdewaloryzowana). Omówił ponadto mechanizmy i przyczyny powstania negatywnej aksjologii płodności oraz jej następstwa. W ramach rozważań dotyczących troski o płodność przedstawił szereg postulatów związanych z ochroną tej sfery życia człowieka, takich

jak: rewaloryzacja płodności, profilaktyka niepłodności, reunifikacja płciowości i płodności.

Ostatnim wystąpieniem w drugiej sesji był referat prof. Antonia Pardo Caballo-sa z Uniwersytetu w Nawarze „Reconocer valor de la vida” [„Uznać wartość życia”] dotyczący ewolucji człowieka, początków życia ludzkiego oraz uwarunkowań etycznych związanych z jego ochroną. Prelegent wymienił i opisał następujące środki służące ochronie życia: zadbanie o właściwe i wieloaspektowe wykształcenie teologów, ukazywanie naukowcom ograniczeń nauki, łączenie formacji naukowej z wiedzą etyczną, a także troskę o odpowiednie wychowanie przyszłych pokoleń.

Po przerwie jako pierwszy wystąpił prof. Balázs M. Mezei, reprezentujący Katolicki Uniwersytet Pétera Pázmánya w Budapeszcie. W swoim referacie „The Worth of Life – A Mariological Approach” [„Wartość życia – podejście mariologiczne”] profesor Mezei odniósł się do wyjątkowej wymowy encykliki *Evangelium vitae*, w której dokonana została synteza treści biblijnych, teologicznych, antropologicznych, etycznych i społecznych. Prelegent przedstawił zagadnienie istoty osoby ludzkiej i jej godności. Ukazując je w perspektywie mariologicznej, zaznaczył, że całe życie Maryi stanowi ucieleśnienie prawidłowego rozumienia wartości ludzkiej osoby. Właśnie w Maryi autentyczny wyraz znalazło osobowe znaczenie wspólnoty, historyczności i eschatologii.

Z tematem „Aktualność encykliki *Evangelium vitae*” zmierzył się ks. prof. Zbigniew Waleszczuk z Katolickiego Uniwersytetu w Eichstätt. Zwrócił on uwagę na powszechny w dzisiejszych czasach klimat niepewności moralnej, prowadzący niejednokrotnie do zmniejszenia subiektywnej odpowiedzialności poszczególnych osób, oraz na narastające trudności ze zrozumieniem sensu życia człowieka, jego praw i obowiązków. Zdaniem prelegenta jesteśmy obecnie

świadkami tak zwanych nowych plag (na przykład ataków terrorystycznych), które stanowią zamach na godność ludzkiej osoby w imię prawa do indywidualnej wolności. Ksiądz profesor Waleszczuk uważa, że mamy obecnie do czynienia z kryzysem moralnym – prawo zezwala bowiem na czyny przestępcze, które w świadomości zbiorowej stopniowo tracą charakter przestępstwa, same uzyskując status prawa.

S. prof. Barbara Chyrowicz, reprezentująca Papieską Akademię Życia oraz KUL, w wystąpieniu „Bezradność i heroizm w sytuacjach zagrożenia życia” zauważyła, że niekiedy mają miejsce sytuacje, w których człowiek jest bezradny i może wykazać się jedynie heroizmem – wynikającym z wolnej woli i wykraczającym poza nakaz obowiązku. Nawiązując do treści encykliki *Evangelium vitae*, prelegentka pokreśliła, że życie zostaje powierzone człowiekowi jako skarb. Przedstawiła fragmenty encykliki, w których mowa bezpośrednio o heroizmie lub pośrednio o bezradności. Kończąc swoją prezentację, wysunęła postulat konieczności zaufania Panu Bogu w sytuacjach trudnych i oczekiwania dalszych wydarzeń.

Sesję zamknęło wystąpienie ks. prof. Andrzeja Szostka z Papieskiej Akademii Życia oraz KUL. W referacie „Jak promować kulturę życia?” wyjaśnił on pojęcia regresu i postępu moralnego, ukazał podstawy tych zjawisk oraz zastanawiał się nad sposobem, w jaki należy reagować na regres moralny. Wobec braku jednoznacznej odpowiedzi uznał, że niezbędne jest podejmowanie różnorodnych działań mających na celu ukazywanie piękna życia. Wśród przykładów aktywności na rzecz kultury życia wymienił między innymi debaty społeczne i polityczne dotyczące zmian legislacyjnych lub wykonywaną w odpowiedni sposób pracę artystów, poetów i dziennikarzy.

W dyskusji, która odbyła się na zakończenie tej sesji, poruszono między innymi

problemy bezradności w kontekście kwestii zapłodnienia in vitro oraz obowiązków lekarza w stosunku do tak zwanych embrionów nadliczbowych.

W sesji ostatniej jako pierwszy wystąpił ks. prof. Zdzisław Struzik z Instytutu Jana Pawła II w Warszawie. W referacie „*Evangelium vitae* w kontekście nauczania Kościoła o małżeństwie i rodzinie” podkreślił istotną rolę, jaką w przekazywaniu i ochronie życia odgrywa oparta na małżeństwie rodzina, rozumiana jako wspólnota życia i miłości. Rodzina stanowi najlepsze środowisko zarówno dla poczęcia, jak i wychowania oraz rozwoju człowieka. To w rodzinie przyswajają on wartości, które czynią go szczęśliwym.

W referacie „Rozwiązania prawne dotyczące wspomaganej prokreacji w świetle *Evangelium vitae*” prof. Krzysztof Wiak z KUL, reprezentujący również Papieską Akademię Życia, wskazał, że niektóre nowe zabiegi pojawiające się wskutek rozwoju medycyny wymierzone są w ludzką godność i powinny zostać uznane za moralnie wątpliwe. W związku z tym przedstawił prawną definicję procedury wspomaganej medycznie prokreacji, zawartą w ustawie z 25 czerwca 2015 roku o leczeniu niepłodności (Dz. U., poz. 1087). Biorąc pod uwagę wątpliwości etyczne związane między innymi z wykorzystywaniem embrionów nadliczbowych, adopcją embrionalną, klonowaniem czy partenogenezą, prelegent odniósł się do treści encykliki *Evangelium vitae*. Zaznaczył, że problemy te należy rozstrzygać zarówno w odniesieniu do encykliki, jak i instrukcji *Donum vitae*. Z obu tych dokumentów wynika negatywna ocena wspomaganej prokreacji jako praktyki stanowiącej zamach na ludzkie życie i prowadzącej do oddzielenia prokreacji od aktu małżeńskiego. W drugiej części swojego wystąpienia profesor Wiak omówił problemy prawne powstające w związku ze wspomaganą prokreacją (między innymi w kontekście zmian lega-

lizacyjnych oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka).

Kolejny prelegent, ks. prof. Piotr Stanisław z KUL, w referacie „Prawo polskie wobec sprzeciwu sumienia lekarza” przedstawił problematykę klauzuli sumienia i prawa lekarza do odmowy przeprowadzenia zabiegu niezgodnego z jego sumieniem. Aktualność powyższego zagadnienia staje się szczególnie widoczna na tle najnowszego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 7 października 2015 roku. Prelegent zwrócił uwagę, że prawo do sprzeciwu sumienia to podstawowe prawo człowieka, a zatem lekarze powinni mieć prawo do odmowy wykonywania działań, które są wymierzone przeciwko życiu. Wyjaśniając, na ile przepisy polskiego prawa odpowiadają postulatowi Jana Pawła II zawartym w encyklice *Evangelium vitae*, ksiądz profesor Stanisław uznał, że treść wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z całą pewnością przyczyni się do ich pełniejszej realizacji.

Przedmiotem wystąpienia ks. dr. Tadeusza Pajurka z Centrum Jana Pawła II w Lublinie była realizacja zawartego w *Evangelium vitae* wezwania do obrony życia. Wśród form realizacji tego wezwania podejmowanej w Polsce wymienił on i scharakteryzował (korzystając również z własnego doświadczenia duszpasterskiego) między innymi działalność: Studium Życia Rodzinnego, Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar, Funduszu Obrony Życia, ośrodka wsparcia dla samotnej matki i kobiety w ciąży, poradni rodzinnej i doradcy życia rodzinnego, a także inicjatywy takie, jak Marsz dla Życia i Rodziny oraz duchowa adopcja życia poczętego.

Konferencję zakończył referat prof. Agnieszki Lekkiej-Kowalik, dyrektor Instytutu Jana Pawła II KUL, „Ks. prof. Tadeusz Styczeń w obronie najsłabszych – świadectwo, które zobowiązuje”. Prelegentka zaznaczyła, że prawda zajmowała kluczowe miejsce w życiu ks. prof. Tade-

usza Stycznia, i w odniesieniu do prawdy realizowana była również jego działalność mająca na celu ochronę życia poczętego. Działalność ta obejmowała trzy wymiary: teoretyczny (polegający na formułowaniu odpowiedniej argumentacji na rzecz obrony osób nienarodzonych), praktyczny (znajdujący między innymi wyraz w aktywności w różnych gremiach doradczych, inicjatywach zmierzających do wywarcia wpływu na opinię publiczną) oraz symboliczny. Na zakończenie prelegentka stwierdziła, że ks. prof. Tadeusz Styczeń usłyszał wezwanie św. Pawła, na które powołuje się św. Jan Paweł II w swojej encyklice: „Głoś naukę, nastawaj w porę, nie w porę, [w razie potrzeby] wykaż błąd, poucz, podnieś

na duchu z całą cierpliwością, ilekroć nauuczysz” (2 Tm 4,2), i odpowiadał na nie całym swoim życiem.

Dokonując zamknięcia konferencji, profesor Lekka-Kowalik wyraziła nadzieję, że spotkanie to stanowiło dla uczestników inspirację do dalszej refleksji nad przesłaniem encykliki *Evangelium vitae*. W imieniu organizatorów profesor Lekka-Kowalik złożyła podziękowania patronom, instytucjom wspierającym oraz wszystkim osobom zaangażowanym w organizację tego przedsięwzięcia naukowego. Prof. Krzysztof Wiak skierował ponadto specjalne podziękowania do dr Wandy Półtawskiej oraz prof. Alicji Grześkowiak za inspirację do zorganizowania konferencji promującej kulturę życia.